

HEMŞİRELİK YÜKSEK OKULLARINDA GÖREVLİ EĞİTİMCİLERİN YAŞADIKLARI ÇEŞİTLİ DUYGU VE DÜŞÜNCELERİN İNCELENMESİ

M. Olcay ÇAM*

ÖZET

Bu çalışma, hemşirelik yüksek okullarında görevli eğitimcilerin, emosyonel tükenme, duyarsızlaşma, kişisel başarı duygusuyla ilgili duyguları ile iş yaşantısı içindeki çeşitli konulardaki görüş ve düşüncelerini incelemek amacıyla yapılmıştır.

Sonuç olarak, eğitimci hemşireler emosyonel tükenme ile ilgili duyguları orta düzeylerdeki sıklıklarla, duyarsızlaşma ile ilgili duyguları düşük düzeylerdeki sıklıklarla, kişisel başarı ile ilgili duyguları yüksek düzeylerdeki sıklıklarla yaşamaktadırlar. Eğitimci hemşirelerin çoğu belirli bir sürede bir çok işi olduğu duygusunu, zaman baskısını, yapabileceğinden fazlasını yaptığı duygusunu, istemediği işleri yaptığı duygusunu yaygın bir şekilde yaşamaktadırlar.

Eğitimci hemşireler için, öğrenci eğitiminde önem verilmesi gereken yönler şunlardır: Nitelikli eğitim, meslek bilinci ve sevgisi, öğrencilerin kişilikleri, teorik bilgi, insan sevgisi, uygulamalara önem verilmesidir.

GİRİŞ

İnsan yaşamında, iş yaşantısı önemli öğelerden biridir. İş yaşamı, bireylerin yaşamını çeşitli ekollerde etkiler. Bu etkilenmeler zaman zaman olumlu özellikler gösterebildiği gibi, zaman zaman, koşullara bağlı

* Ege Üni. Hemş. Yüksek Okulu Psikiyatri Hemşireliği A.B.D. (Yrd. Doç. DL)

olarak olumsuz özellikler ile bireylere ruhsal yükler de yükleyebilmektedir. Geleceğin sağlıkçıları hem tıbbi yetiştiren, eğitimi hemşirelerin iş yaşamının etkilerini, nasıl yaşadıklarının belirlenmesi, önemlidir. Meslek yaşamı içindeki olumlu özellikleri geliştirmek, olumsuz özellikleri gidermek için, öncelikle temel özelliklerin neler olduğunun saptanması gerekmektedir. Şimdiki zaman, eğitime! hemşirelerin, mesleki yaşamı içinde kendilerini etkileyen etkenli duyguların hangi sıklıkla yaşadıklarını, mesleki konulardaki görüşlerinin hangi özellikler gösterdiğini saptamaya odaklanmıştır.

Daha önce yapılan çalışmalarda ve bir çok yazıda, eğitmen hemşirelerin yaşamı üzerinde durulmuştur. -Jeğlin-Mendez, hemşirelik eğitiminin niteliklerini tanımlamaya çalışarak, eğitmen hemşirelerin, sürekli gelişen teknoloji için, hem ustalaşma, öğrenme hem de bunları öğrencilere aktarmaya ile ilgili baskılar hissettiklerini belirtmiştir (14).

Marriner ve Craigie eğitmen hemşirelerle yaptıkları çalışmada, eğitimi hemşirelerin önem verdikleri alanları şöyle sıralamışlardır: Sorumluluk, başarı, kütüphane olanakları, yönetici liderlik tarzı, akademik özgürlük, öğretme yükü, bireysel otonomi, iş arkadaşlarının yeterliliği, sınıfların kapasitesi (öğrenci ve fizik olarak), öğrencilerin niteliği, okulun itibarı (20).

Brown yazdığı makalede, eğitimi hemşireler açısından, iş yükü, rol bulanıklığı, rol çatışması ve iş taleplerinin fazlalığı üzerinde durmuş olup, bunların tükenmişlikle ilişkisi olduğunu belirtmiştir (3).

Eğitimi hemşirelerle ilgili kapsamlı çalışmaları ile dikkati çeken, bir araştırmacı da Carolyn Forgas'dır. Forgas, yaptığı çalışmada, aşırı iş yükü üzerinde durmuş olup, aşırı iş yükünü şöyle tanımlamıştır: "Bir kişinin belirli bir zamanda yapmak zorunda olduğu çok fazla şey olduğunda, ya da çok zor olarak algılanan bir işi yapmak zorunluluğunda iken, oluşan durumdur" (11). İş yükü, niteliksel ve niceliksel fazla yük olarak iki yönlü değerlendirilmiştir. Çalışma sonucunda eğitmenlerin çoğunun zaman baskısını yaşadığı görülmüştür. Bununla birlikte, yapmayı istemedikleri işleri takip etmenin de bir baskı oluşturduğu belirlenmiştir. Forgas, çalışmalarında etkenli değişkenleri ve bu değişkenlerin tükenmişlikle ilişkilerini de incelemiştir. tükenmişlik açısından iş yükünün önemli olduğunu saptamıştır. Forgas'un eğitmen hemşirelerle ilgili diğer saptamaları şunlardır: 1990 yılında yaptığı çalışmada; emosyonel tükenime ile ilgili duyguların sıklığına, görevdeki taleplerin yükseldiği, zaman baskısı ve görevde yetersizlik duyguları ile ilişkili

olduğunu saptamıştır. Üstler ve akrabılardan alınan desteği önemli olduğunu belirtmiştir (11). Fong, 1993'te yaptığı çalışmasında ilk çalışması ile ilgili bulguların desteklediğini görmüştür. Haftalık çalışma saati arttıkça emosyonel tükenme ile ilgili duyguları yaşama sıklığının arttığını, meslekte işte yetersizlik duyguları fazla ise öğrencilere yabancılaşma ile ilgili duyguları yaşama sıklığının da arttığını saptamıştır. Ayrıca akran desteğinin eksikliği de öğrencilere karşı duyarsızlaşma duygularının yaşanma sıklığı ile ilişkili bulunmuştur. Üstlerden destek görme ise kişisel başarı ile ilgili duyguların yaşanma sıklığı ile ilişkili bulunmuştur (12).

Ayrıca. Dick tarafından yapılan çalışmada ise, eğitimci hemşirelerin desteklenmeleri ile katılırlı yönetim tarzının önemi üzerinde durulmuştur (7).

Bu bilgiler ışığında oluşturulan şimdiki çalışmada elde edilen sonuçlar bazı çarpıcı özellikler göstermektedir.

GEREÇ VE YÖNTEM

Türkiye'de üniversite düzeyinde dört yıllık eğitim ile hemşire yetiştiren beş Hemşirelik Yüksek Okulunda (1992-1993 öğretim yılında) öğretim elemanı olarak görev yapan tüm eğitimciler araştırmanın evrenini ve örneklemini oluşturmaktadır. Araştırmanın yapıldığı yerler. Atatürk Üniversitesi Hemşirelik Yüksek Okulu. Cumhuriyet Üniversitesi Hemşirelik Yüksek Okulu. İstanbul Üniversitesi Florence Nightingale Hemşirelik Yüksek Okulu ve Ege Üniversitesi Hemşirelik Yüksek Okuludur.

Araştırma aracı olarak, anket formu kullanılmıştır. Araştırma, betimsel bir çalışmadır. Araştırma evrenindeki toplam eğitimci sayısı 179 olup, araştırmaya katılan ise 136 ki idir.

BULGULAR VE YORUM

Araştırmaya katılan deneklerin yaş ortalaması 35 ± 8 olup, hizmet süresi ortalaması ise 13 ± 8 'dir.

Deneklerin Emosyonel Tükenme, Duyarsızlaşma ve Kişisel Başarı Algısı ile İlgili Duyguları Yaşama Sıklıkları

Denekler, her maddesi farklı duyguları ifade eden. Maslach Tükenmişlik Ölçeği maddelerine verdikleri yanıtların sayı ve yüzde dağılımları incelenerek aşağıdaki bulgular elde edilmiştir.

Tablo 1. Eğitimiçi Hemşirelerin (Akademisyen) Emosyonel Tükenme ile İlgili Duyguları Yaşama Sıklıklarının Dağılımı

	Meslekten duygusal uzaklaşma		Bitkinlik duygusu		Sabahları yorgunluk		Gerginlik duygusu		Mesleğin tükettiği duygusu		Haval kırıklığı		Her gün gücünün üstünde çalışma hissi		Stres verici bulma		Çaresizlik duygusu		
	sayı	%	sayı	%	sayı	%	sayı	%	sayı	%	sayı	%	sayı	%	sayı	%	sayı	%	
Sıklık																			
Hiçbir zaman -0-	48	35.5	4	2.9	23	17.1	55	40.7	38	28.1	42	31.1	16	11.9	91	67.4	79	58.5	
Yılda bir kaç kez (Çok nadiren) -1-	46	34.1	16	11.9	28	20.7	43	31.9	43	31.9	43	31.9	32	23.7	29	21.5	30	22.2	
Ayda bir kaç kez (Bazen) -2-	24	17.8	51	37.8	48	35.5	28	20.7	28	20.7	31	22.9	40	29.6	12	8.9	19	14.1	
Haftada bir kaç kez (Çoğu zaman) -3-	12	8.9	51	37.8	26	19.3	9	6.7	19	14.1	15	11.2	33	24.4	2	1.5	5	3.7	
Her gün (Her zaman) -4-	5	3.7	13	9.6	10	7.4	0	0.0	7	5.2	4	2.9	14	10.4	1	0.7	2	1.5	
Toplam	135	100.0	135	100.0	135	100.0	135	100.0	135	100.0	135	100.0	135	100.0	135	100.0	135	100.0	

Tablo 1'de görüldüğü gibi, eğitimci hemşirelerin emosyonel tükenme ile ilgili duyguları ya ama sıklıkları incelediğinde. "meslekten duygusal uzaklaşma" duygusu. en yüksek yüzde oranı ile bu duygunun yaşanmadığı şeklindedir (36). Ancak giderek azalan oranlarda belirli sıklıklarda yaşandığı da görülmektedir. "Bitirlik duygusu" belirli sıklıkta deneklertrı oğu tarafından deneyimlenen bir durumdur. "Sabahları Yorgun Uyanmak"la. deneklerin 36'sı tarafından "ayda birkaç kez" deneyimlenmektedir. "Gerginlik duygusu", 41 oranında hi yaşanmamaktadır. 32 oranında ise "nadiren" yaşanan bir duygu olmaktadır. "Mesleğin tükettiği duygusu" denekler tarafından sıklığı giderek azalan oranlarla bir miktar yaşanmaktadır. "Hayal kırıklığı". seyrekte olsa deneklerin yaşadıkları duygular arasındadır. "Hergün gücünün üzerinde çalıştığı duygusu", Hayal kırıklığına göre daha yaygın yaşanan bir duygu olmaktadır. "İşini stres verici bulma". diğer duygulara göre daha seyrek yaşanan bir duygudur (67 "Hiçbir zaman). "Çaresizlik duygusu". deneklerin yarısından fazlası tarafından (59) yaşanmayan bir duygu olmaktadır.

Tablo 1. bütün olarak değerlendirildiğinde, emosyonel tükenme ile ilgili duyguların çok sık bir şekilde olmamada birlikte, değişik zamanlarda yaşanan duygular olduğu, izlenimini oluşturmaktadır.

1990 ve 1993'te Fong tarafından yapılan her iki çalışmada da, eğitimci hemşirelerin emosyonel tükenme duygularını orta düzeyde yaşadığı bulgusu, şimdiki çalışmanın bu bulguları ile uygunluk göstermektedir (1 1. 12).

Eğitirnci Hemşirelertrn öğrencilere yönelik duyarsızlaşma ile ilgili duyguları yaşama sıklıkları İncelendiğtnde. duyarsızlaşma ile ilgili duyguların tümünde en yüksek yüzde oranlarının. bu duyguların "hiçbir zaman" yaşamadığı ile ilgili olduğu. tablo 2'de görülmektedir.

Forig tarafından yapılan çalışmalarda da eğitimci hemşirelerin duyarsızlaşma duygularını yaşama sıklıkları düşük düzeylerde bulunmuş olup. şimdiki çalışmanın bulguları ile benzerlik içindedir (1 1. 12).

Eğitirnci hemşirelerin kişisel başarı algısı ile ilgili duyguları yaşama sıklıkları incelediğlrıde. "öğrencileri kolayca anlayabildiğini hissetme" duygusunun en yüksek yüzde oranı ile (47) "çoğu zaman" yaşandığı. bu oranı "her zaman" (28) yanıtlarının izlediği görülür. Benzer şekilde dağılım özelliği ile. "öğrencilerin duygusal sorunlarını etkili bir şekilde hallettiği duygusu"nun yaşandığı izlenmektedir. "Öğreticilerin yaşamını olumlu etkilediği duygusu, denekleriri 31'j tarafından

Tablo 2. Eğitimci Hemşirelerin Duyarsızlaşma Duygularını Yaşama Sıklıklarının Dağılımı

	Öğrencileri nesne gibi görme duygusu		Öğrencilere karşı katılaştığı hissetme		Katılaştığı duygusundan sıkıntı duyma		Öğrencileri umursamadığını hissetme		Öğrenciler tarafından suçlandığı duygusu	
	sayı	%	sayı	%	sayı	%	sayı	%	sayı	%
Sıklık										
Hiçbir zaman -0-	111	82.2	105	77.8	100	74.1	117	86.7	85	63.0
Yılda bir kaç kez (Çok nadiren) -1-	15	11.1	17	12.6	19	14.1	12	8.8	40	29.7
Ayda bir kaç kez (Bazen) -2-	7	5.2	10	7.4	12	8.9	5	3.8	8	5.9
Hatırlada bir kaç kez (Çoğu zaman) -3-	2	1.5	3	2.2	3	2.2	1	0.7	1	0.7
Her gün (Herzaman) -4-	0	0.0	0	0.0	1	0.7	0	0.0	1	0.7
Toplam	135	100.0	135	100.0	135	100.0	135	100.0	135	100.0

Tablo 3. Eğitimi Hemşirelerin (Akademisyenlerin) Kişisel Başarı ile İlgili Duyguları Yaşama Sıklıklarının Dağılımı

	Öğrencileri kolayca anlayabildiğini hissetme		Öğrencilerin sorunlarını etkili bir şekilde hallettiği duygusu		Öğrencilerin yaşamını olumlu etkilediği duygusu		Kendini enerjik hissetme		Öğrencilere rahat bir atmosfer sağladığı duygusu		Öğrencilerle çalıştıktan sonra ferahlama hissetme		Kendisini başarılı bulma		Öğrencilerin duygusal sorunlarını soğukkanlılıkla hallettiği duygusu	
	sayı	%	sayı	%	sayı	%	sayı	%	sayı	%	sayı	%	sayı	%	sayı	%
Sıklık																
Hiçbir zaman																
-0-	3	2.2	2	1.5	5	3.7	4	2.9	4	2.9	0	0.00	4	2.9	6	4.4
Yılda bir kaç kez (Çok nadiren)	3	2.2	18	13.3	12	8.9	9	6.7	12	8.9	3	2.2	36	26.7	27	20.0
-1-																
Ayda bir kaç kez (Bazen)	28	20.7	33	24.5	37	27.4	48	35.6	21	15.6	14	10.4	39	28.9	46	34.1
-2-																
Haftada bir kaç kez (Çoğu zaman)	63	46.7	47	34.8	39	28.9	54	40.0	51	37.8	36	26.7	31	23.0	31	23.0
-3-																
Her gün (Her zaman)	38	28.2	35	25.9	42	31.1	20	14.8	47	34.8	82	60.7	25	18.5	25	18.5
-4-																
Toplam	135	100.0	135	100.0	135	100.0	135	100.0	135	100.0	135	100.0	135	100.0	135	100.0

"her zaman" yaşadığı. 29 oranında ise "oğu zaman" bir duygu olduğu görülmektedir. Deneklerin, 40'ı kendilerini "çoğu zaman". "enerjik hissetmektedirler. 36'sı ise kendilerini "bazen". "enerjik hissetmektedirler. Denekler "öğrencilere rahat bir atmosfer sağladığı duygu unu. 38 oranı il "çoğu zaman". 34 oranı ile "Her zaman" hissetmek edirlir. Denekler öğrencilerle çalıştıktan sonra İerahlarna duygusunu, 61 oranı il "her zaman" hissetmektedirler. Bu oranı 27 oranı ile "oğu zaman" yanıtları tzerlemektedirler. "Kendini Başarılı Bulma" duygusunu yaşama sıklığı. diğer duygularla kar ılaştırıldığında seyrekleşme eğilimi gösterdiği izlenimini oluşturmaktadır. Benzer dağılım özelliğinin. "öğrencilerin duygusal sorunlarını soğukkanlılıkla hallettiği duygusunu" yaşama ıklığı ile ilgili olduğu görülmektedir (Bkz. Tablo 3).

Forıg yaptığı alışmalarda eğitimei hemşirelenn kişisel ba arı ilc ilgili duyguları sık yaşadığını belirtmiştir (LL. 12). Şimdiki alı mada elde edilen bulgular. benzer olup, eğitimei hernştr lerin kişisel başarı ile duyguları sıklıkla ya adıkları belirlenmiştir.

Forıg tarafından yapılan iş yükü tanımlamaları ve a ıklamalanna dayanarak olu turulan anket sorularında: "Belirli bir sürede, bir ok i olduğu", "zor i leri yaptığı". "yapabileceğnden fazlasını yaptığı", "her türlü (çeşitli) işleri üstlendiği", "kapasitenin zorlandığı", "zaman srkışıklığı". "istemediği i leri yaptığı duygusu". ekindeki duyguların yaşanma sıklıkları. tablo 4'te de görüldüğü üzere, eğitimci hemşirelerin çoğu tarafından sıkça yaşanan duygulardır. Bu bilgiler. eğitimci hem irelerin. hem niceliksel hem de nitelik el a n iş yükü ile yüklendiklerini dü üdürebilir.

Mariner ve Craigie tarafından yapılan çalışmada. eğitimci hem irelerini önemle üzerinde duruldan konular arasında, otonomi ve akademik özgürlük için d . kararlara katılım konusunun yer aldığı ap- anmıştır (20). Şimdiki alışmada, otonomi açısından "insiyatif belirtebilme" ekinde sorulan soruya, eğitimcilerin çoğu insiyatiflerini "bazen" ya da "nadiren" belirtebildikleri duygusunu hi settiklerini, ifade etrni - lerdir. "Karar verme sürecine katıldığı duygusunu" i e, eğitimei hemşirelerin, 29'u hiç yaşamadıklarını 29'u ise "nadiren" yaşadıklarını belirtmişlerdir (Tablo 4).

Araştırma kap amında incelenen değişkenler arasında; üstlerd n uygun feed-back aldığı duygusu ile uygulamalara yönelik duygular da. yer almaktadır. Tablo 4'te görüldüğü üzere, eğitimei hem irelerin 44'ü

Tablo 4. Eğitimci Hemşirelerin Mesleki Yaşantı ile İlgili Duyguları Yaşama Sıklıklarının Dağılımı

Duygular	Yaşanma Sıklıkları									
	Çok Sık, Her zaman		Bazen		Nadiren		Hiçbir zaman		Toplam	
	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%
Belirli bir sürede bir çok işi olduğu duygusu	98	72.1	35	25.7	1	0.7	2	1.5	136	100.0
Zaman sıkışıklığı duygusu	106	77.9	28	20.6	2	1.5	-	-	136	100.0
Zor işleri yaptığı duygusu	39	28.9	78	57.8	17	12.6	1	0.7	135	100.0
Yapabileceğinden fazlasını yaptığı duygusu	56	41.5	60	44.5	18	13.3	1	0.7	135	100.0
Her türlü işi üstlendiği duygusu	51	40.5	53	42.1	16	12.7	6	4.7	126	100.0
Kapasitesinin zorlandığı duygusu	12	8.8	52	38.2	44	32.4	28	20.6	136	100.0
İstemediği işleri yaptığı duygusu	31	23.1	54	40.4	38	28.3	11	8.2	134	100.0
Karar verme sürecine katıldığı duygusu	21	15.9	35	26.5	38	28.8	38	28.8	132	100.0
İnisiyatif belirtebildiği duygusu	30	22.7	49	37.1	40	30.3	13	9.9	132	100.0
Üstlerden uygun feed-back aldığı duygusu	19	14.5	58	44.3	24	18.3	30	22.9	131	100.0
	Olumlu		Ne olumlu, ne olumsuz				Olumsuz			
			Sayı		%					
Uygulamalarla ilgili duygular	84	64.1	36		27.5		11	8.4	131	100.0

üstlerden "baz n" uygun feed-back aldıklarını. 23'ü is "hiçbir zaman" uygun feed-back almadıklarını belirtmişlerdir. Üstlerden pozitif feedback *almanın*. çalışanlar için. eğitimciler ve eğitimci hem ireler **i** in. önemli bir durum olduğu. bir ok araştırmacı tarafından belirtilmiştir (2. 4. 5. 10. 12. 13. 21, 22, 23). Uygulamalara yönelik duygular açısından. eğitirici hemşirelerin 64'ü olumlu duygular taşıdığını. 2S'i ise. ne olumlu n de olumsuz olmak üzere hi bir duygu taşımadıklarını B'i ise olumsuz duygular taşıdıklarını belirtmişlerdir (Tablo 4).

Tablo 5'te görüldüğü üzere eğitimci hemşirelerin 84'ü eğitimci sayısının yetersiz olduğunu, 60'ı eğitimcilerin niteliksel açıdan yeterli

Tablo 5. Eğitimci Hemşirelerin Mesleki Yaşantı ile ilgili Konulardaki Düşünce ve Görüşlerinin Dağılımı

KONU BAŞLIĞI	DÜŞÜNCE VE GÖRÜŞLERİ						Toplam	
	Yeterli		Kısmen Yeterli		Yetersiz		Sayı	Y.
	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	Y.
Eğitimci hemşirelerinin mesleki yaşamla ilgili beklentilerinin karşılanması	20	14,4	11	8,3	114	84,4	145	100,0
Eğitimci hemşirelerinin mesleki yaşamla ilgili beklentilerinin karşılanmaması	12	59,5	-	-	53	40,5	65	100,0
Mezun öğrencilerin başarıları	55	45,5	-	-	66	54,5	121	100,0
Kurumdaki görevlilerin işlevlerinin belirlenmesi	12	55,4	-	-	5~	44,6	130	100,0
İşbirlikçilerin katılımından desteklenme	69	51,5	54	40,3	11	8,2	134	100,0
Yakınları ile kurumun desteklenme	110	42,2	20	14,9	4	2,9	134	100,0
Kurumda ödüllendirme sistemi	6	31,6	5	24,7	8	42,1	19	100,0
İş doyumu	24	17,6	93	68,4	19	14,0	136	100,0
Çalışma ortamından memnuniyeti	39	28,7	51	37,6	16	11,7	136	100,0

• Toplam sayılar, yanıtlayanların sayısıdır.

olduğunu, 55'i mezun edilen öğrencilerin niteliksel açıdan yetersiz olduğunu. 55'i okullarında ki görevlilerin görevlerinin fonksiyonel olarak belirgin olduğunu, 52'si meslektaşları tarafından yeterince desteklendiklerini, 82'si yakınları tarafından yeterince desteklendiğini düşünmektedirler. Eğitirci hemşireler. "Okulunuzda bir ödüllendirme sistemi var mı?" şeklindeki soruya, 86 oranı ile böyle bir sistemin olmadığını belirtmiştir. Eğer bir sistem varsa, işleyişi konusunda görüşünüz nedir? diye sorulduğunda ise. deneklerin 42'si işleyişin yetersiz olduğunu belirtmişlerdir. Okullarda. motivasyon. performans ve doyumu açısından. önemlilik taşınması nedeniyle bir ödüllendirme sisteminin bulunması gerekmektedir. Bu görüş . bir çok araştırmacı tarafından önemle belirtilmiştir (3. 15. 16.20.21. 22, 24).

Ancak şimdiki çalışma, hemşirelik yüksek okullarında. bir ödüllendirme sisteminin bulunmadığını. olanların ise yetersiz olduğunu ortaya çıkarmaktadır. İ doyumu konusunda ise. eğitimci hemşirelerin çoğunluğu (68) kısmen doyum bulduklarını belirtmişlerdir. Benzer şekilde, eğitimci hemşirelerin çoğunluğu (60). çalışma ortamlarından "kısmen memnun" olduklarını belirtmişlerdir. İş doyumu ve çalışma ortamı değişkenlerinin. çalışanlar için önemli değişkenler olduğu. bir çok araştırma sonucu saptanmış olup, araştırmacılar tarafından önemle üzerinde durulmuştur. Bu çalışmaların yurtdışında yapılanları bir hayli fazladır (3, 16. 20. 22, 24). Burada belirtilenler sadece bir kaç tanesidir.

Yurtiçinde yapılan çalışmalardan bazıları ise. Baysal. Çam, Ergin, Girgin tarafından yapılan çalışmalardır (1. 5. 6. 8. 13),

Araştırmada incelenen değişkenlerden bir diğeri ise. eğitimci hemşirelerin görevleri ile ilgili beklentilerinin, mesleki yaşantı içinde karşılanıp karşılanmadığıdır. Bunu sorgulayan soruya verilen yanıtlarla. eğitimci hemşirelerin 59'unu, görevle ilgili beklentilerinin karşılanmadığı görüşünde olduğu belirlenmiştir. Daha sonra eğitimci hemşirelerin görevlerinin beklentilerini karşılamayan yönlerini belirtmeleri istenmiş olup. beklentilerinin karşılanmadığını belirten 80 derikten. 68'inin açıklamalarda bulunduğu görülmüştür. Verilen yanıtların sayı ve yüzde dağılımları aşağıda, tablo 6'da görülmektedir.

Tablo 6'da görüldüğü gibi, eğitimci hemşireler için; önem verilen. mesleki yaşantı içinde beklenti oluşturan ve bu beklentilerin karşılanmadığının düşünüldüğü alanlar; sırası ile Li iş yoğunluğu, eleman azlığı, öğrenciye ulaşamama. 2) Araştırmaya, okumaya zaman bulamama. kaynak bulamama. 3) Mesleğin statusünün düşük olması, kadro

konuları ve sorunları, 4) Rol atışması, rol karma ası, kararlara katılmama. insiyatif belirteneme, 5) Sosyal ya amın kısıtlılığı. iletişim sorunları, 6) Maddi yönden doyumsuzluk, 7) Spesifik alan dı nda çalışma ve kliniklerin uygun olmayışdır.

Oy a ki Eğitlrnctler aısından beklentilerin kar ılanmasının önemi, bir ok ara tırmacı tarafından üzerinde durulan bir konu olmu tur (17, IS, 21, 24).

Tablo 6. Egilimci Hem i:'elerin Görevlerinin Beklentilerini Kar ılamayan Yönlerine Göre Dağıhrnı

Beklentiye Yanıt Vermeyen Yönler	Say	
ıř Yoğunluğu, leman azııı	16	23.53
Araştırmaya. okumaya zaman bulamama	12	17.65
Mesleğn tatısünün düşük olması. kadro konuları ve sorunları Rol çalı ması. rol karmaşası. karartara katılamama.	12	17.65
Sosyal yaşam krsıthđ: iletişim sorunları	9	13.24
Maddi doyurnsuzluk	8	11.76
Spe ifik alan dışında çalışma	8	11.76
Kllrniklertrı uygun olmayışı	2	2.94
		1.47
Toplum"	68	100.00

• Toplam sayılar. yarutlayanlarm sayıdır.

şimdiki araştırma kapsamında incelenen değişkenler arasında: meslektaş desteğirun yeterince oluşmamasına neden olan faktörlere de yer verilerek incelenmiştir. Eğltımtct hemşireler. meslektaş des te Jini, engelleyen n denler olarak. önem sırasına göre, a ağıdaki nedenleri belirtmi lerdır.

„ İş yoğunluğu. sayıca yet rsizlik. (37) „

Rekabet (35)

„ İleti im sorunları ve ki ilik sorunları (14) „ İdari

orunlar üstlerin tarallı tutumlan (5) „ Akademik

ve niteliksel yetersizlik (5)

„ Lider ve rol modellerinin olmaması (2) „

Mesleğı benimsememe (2)

Eğitimci hemşirelerin: mesleki beklentileri ve beklentilerinin karşılanmayan yönleri ile meslektaş desteğinin yeterince olmamasının nedenleri konusundaki görüşleri birbirlerini tamamlar niteliktedir. Her iki konu açısından da iş yoğunluğu ve elernanların sayıca yetersizliği önemli görülmektedir. Brown, i yükü ve iş taleplerinin yüküklüğü ile rol bularıklığı ve rol çabşmasının önemini belirtmiştir. Rol alışması ve rol bulanıklığı ile ilgili konular. şimdiki çalışmada, beklentilerde karşılanmayan yönler olarak ilk sıralarda yer alarak önemlilik göstermektedir. Şimdiki veriler, Brown'uru görüşlerini doğrular niteliktedir (3). Benzer şekilde, O'connor'un ve Fain'in vurguladığı gibi, rol çatı ması sorunları, şimdiki çalışmada da eğitimci hemşireler açısından önemlilik arz etmektedir (g, 22). Fong tarafından yapılan iki çalışmanın sonuçları ve Dicle tarafından yapılan çalışmada ise eğitimci hemşireler için aşın i yükü ve görevden gelen taleplerin ön rnlililği vurgulanmıştır (7, 1. 12). Şimdiki çalışmada da eğitimci hemşireler bu özellikleri önemli bulmaktadırlar (Tablo 6).

Araştırmada ayrıca, eğitime! hemşirelerin öğrenci eğitiminde önem verilmesi gerektiğini dü ürdükleri yönler incelenmiştir. Eğitime! hemşirelerin bu konudaki görüşleri ise, aşağıda, tablo Tde sunulmuştur.

Tablo Tde görüldüğü gibi, Eğitimci hemşirelerin 32'si eğitimin niteliği üzerinde durmuştur (Bu kapsamda araç-gereç. kütüphane olanakları. öğrenci-eğitime i oranı, uygun ortamlardan sözedtlmiştir). İkinci

Tablo 7. Eğitimci Hemşirelere Göre Öğrenci Eğitiminde Önem Verilmesi Gereken Yönlerin Dağılımı

Öğrenci Eğitiminde Önem Verilmesi Gereken Yönler	Sayı	
Nitelikli EgiUm	42	32.1
Meslek Bilinci ve Meslek Sevgisi	33	25.2
Öğrencilerin Kişilikleri	31	23.6
Teoriye Önem Verilmeli	11	8.4
İnsanları Anlama ve Sevme	11	5.3
Uygulamaya Önem Verilmeli	7	3.8
Araştırmaya Teşvik	5	0.8
Seçilmiş Öğrenel		0.8
Toplam	131	100.00

sırada önem verilen özellik. meslek bilinci ve meslek sevgisinin oluşturulmasıdır (25). Üçüncü önem verilen yön; öğrencilerin kişilikleri ile ilgili yönler (kendine güvenen. haklarını arayabilen. özgür dü ünülebilen. iyi ilişkiler kurabilen şeklinde) olmuştur (24). Bunları. teoriye önem verilmeli, insanları anlama ve sevmeye önem verilmeli uygulamaya önem verilmeli. araştırmacı özelliklere önem v rilmeli görüşleri izlemiştir.

SONUÇ

Eğitirnci hemşir leri emosyonel tükerime ile ilgili olarak araştırmada ifade dilen duyguları. çok sık bir ekilde olmamakla birlikte. değişik zamanlarda. belirli sıklıklarda yaşamaktadırlar. Diğ r bir ifade ile eğitirnci hem ireler emosyonel tükerime ile ilgili duyguları orta dü z ylerdeki sikhklarda yaşamaktadırlar. Eğitimci hemşireler. öğrencilerine ve mesleklerine yönelik duyarsızla ma ile ilgili duyguları çok seyrek bir ş kilde yaşamaktadırlar. Duyarsızlaşmalan düşük düzeydedir. Eğitimci hemşireler. kişiler başarı ile ilgili duyguları. sıklıkla ya amaktadırlar.

Eğilirnci hem ireler belirli bir süred birçok işi olduğu duygusunu. zaman sıkı ıklığı ve baskısını, yapabileceğinden fazlasını yaptığı duygusunu. her türlü işi üstlendiği duygusunu. istemediği işleri yapmak zorunda olduğu duygusunu. yaygın bir ekilde, sıklıkla ya amaktadırlar. Bu duygulara göre. daha seyrek olmak üzere. zor i leri yaptığı duygusunu ve kapasitesinin zorlandığı duygusunu. ya amaktadırlar. Karar verme sürecine katıldığı, insiyatif belirtebildiği ve üstlerinden uygun leed-back aldıldan duygusunu ise daha seyrek bir ş kilde yaşamaktadırlar. Eğitimcilerin oğunluğu uygulamalarla ilgili olarak olumlu duygular duymaktadırlar (64).

Eğitimci hemşireler. eğitirnci sayısını yetersiz bulmaktadır (84).

Bununla birlikte. çoğunluğu eğitimcilerin niteliklerini yeterli görn ktedir (60). Eğitimcilerin yarıdan biraz fazlası (55) mezun ettikleri öğrencilerin yetersiz olduğunu düşünmektedirer. Benzer oranlara eğitimciler kurumlarına da. görevlerinin belirgin olduğunu dü ünrektedir. Eğitimcilerin yarısı. iş arkadaşları tarafından yeterli düzeyde desteklerdiklertni düşünmektedirler. Eğitimcilerin büyük çoğunluğu (82) yakınlarınca desteklerdiklert kanısındadırlar. Eğitirnci hem irelerini büyük çoğunluğu (86). okullarında bir ödüllendirme sisteminin olmadığı görüşündedir. Ödüllendirme sistemi olduğunu belirtenlerin çoğu ise. i leyişin iyi olmadığı düşüncesindedir. Eğitimcilerin yandan fazlası, iş doyumunu. kı men his etmektedirler (68). Benzer şekilde. yarıdan fazlası ise ortamdaki kısmen memnun olduklarını belirtmektedirler (60).

Eğitimci hemşirelerin yandan fazlası (59) meslekle ilgili beklentilerinin karşılanmadığını düşünmekte olup. bu karşılanmayan beklentileri ise şöyle sıralamışlardır: İş yoğunluğu, Araştırmaya zaman ayıramama. Mesleki statünün düşüklüğü, Rol çatışması ve karmaşası. Kararlara katılmama. inisiyatif belirtememe, Sosyal yaşantı kısıtlılığı. Yöneticilerce desteklenmeme, Maddi doyumsuzluk.

Eğitimci hemşireler, öğrenci eğitiminde önem verilmesi gereken yönleri şu şekilde belirtmişlerdir. Önem sırasına göre: Nitelikli eğitim, Meslek bilinci ve sevgisi, Öğrencilerin kişilikleri. Teoriye önem verilmesi. İnsan sevgisine ve insanı anlamaya önem verilmesi. uygulamaya önem verilmesi şeklindedir.

SUMMARY

FEELINGS AND OPINIONS OF NURSING EDUCATORS (ACADEMIC MEMBERS) ABOUT THEIR PROFESSION

The purpose of this study, was to determine how frequently the nursing educators (academic members) experienced emotional exhaustion. depersonalization and personal accomplishment. and to investigate their opinions about different fields of their professional life.

in conclusion. they were found to experience emotional exhaustion in mid-frequency. depersonalization in low-frequency and personal accomplishment in high frequency levels. On the other hand. majority of the nursing educators were found to experience "time pressure", the feeling of "having too many different tasks to do in a specific period", the feeling of "doing more than they can". and the feelings of "doing tasks that they do not want eagerly".

Below are the main points that the academic members must consider in nursing education: "Qualified education". "The consciousness and love of profession" "Personal developments of students", "humanism", "theoretical knowledge" and "practical hints".

KAYNAKLAR

1. Baysal A. Lise ve Dengi Okul Öğrencilerinde Meslekle Tükenmişliğe Etki Eden Faktörler. D E Ü Sosyal Bilimler Enstitüsü. Eğitim Bilimleri ABD 1 995. İzmir.

2. Brissie. JS. Hoover-Dernp ey. K V. Bassler. B C. "İndividual SiluaUonal Conlributers to Teacher Burriout" Journal of Educaİonal Research, Vol: 82. o: 2, Nov. Dec 1988,106-112.
3. Brown Mf<, "Role Strain- ur e. researcher. educator, courİselor-whctı of these roles should be the focu for İh nurse educator", The Canadian ursc, .January. 1991. 35-37.
4. Byrne BM. Burnout: İvesligaling Uİe Impact of Background Variables for Elerncritary. İntermediate Secondary and University Educators", Teaching & Teacher Education. Vol: 7, o: 2, 197-209.
5. Çarn MO. Hemşirelerde Tükenmişlik (Burnout) Sendromunun Ara urılması. Doktora Tezi, E Ü Sağlık Bilimleri Enstitüsü, 1991, İzmir.
6. Çam MO. EğiUmci (Akademisyen) Hemşirelerde Tükenmişlik ve İlişkili Değişkenlern Araşırılması, E Ü İ emş Yük. 0X01«. İ 1995, İzmir.
7. Dick MJ. "Burnoul in urse Faculty: Relationsİips with Management Style Collegtal SupporL and Work Load in Colleglatc Programs". Journal of Professional Nursing". 2. 1986. 252-260.

Ergin C. "Doktor ve Hemşirelerde Tükenmişlik ve Maslach Tükenmişlik ÖI eğintn Uyarlanması". VIII. Ulusal PSikoloji Kongresi Bilimsel Çalı maları ve Türk Pstkologlar Derneği Yayını (22-25 Eylül) İ 1992, Ankara. 143- 153.
9. Falrı JA. "Perceived Role Conflct, Role Arnbtgutty and Job Saüsfaçion Among urse Educators." Journal of Nurstrıg Educatlon. 26, 1987. 233-238.
10. Farber BA, "Sır ss and Bumout in Suburban Teacher", Journalaf Educauorial Rescarch, Vol: 77. 0:6, July, August. 1984,325-33 İ.

1 1. Forıg CM. "Role Ovcrlod, Soeial Support and Burnoul Among Nursing Educators", Jour or uring Edu, Vol: 29, No.3. March 1990,102-108.
12. Forıg CM. "Longiludinal Study of Uİe Relationshtp Between Overload. Social Support and Burnoul Among Nur ing Educators", Journ of Nurs. Edu. Vol: 32, No: İ. January İ 1993, 24-29.
13. Gir 'in G. İlkokul Öğretmenlernde Me tekten Tükcnrtşhętn G İişimini Etkileyen Değişcnlern Analizi ve Bir Model Önerisi" Yayınlarıımaruş Doktora Tezi. D E Ü Sosyal Bilimler Ensütüsü, 1995. İzntr.
14. -Jcęlin-Mcndez. AM, Bumout in Nursing Education". Jour of Nurs Edu 2 İ /4 1982, 29-34.
15. Jones JW, "The Burnoul Sydrorne." Illinois London House Press, 1981 30-35.
16. Kerınerly S. "Leadership Behavror and Orgaruzatrorial Characterislics: İmpltcauons for F'acully Satsfaçion. "Jour of Nurs Edu 28. 19 9, 198-202.

17. Kyriacou C. "Teacher Stress and Burnout. An International Review." *Educational Research*, Vol: 29, No: 2, June, 1987, 146-152.
18. Leiter M. "The Dream Denied. Professional Burnout and The Constraints of Human Service Organizations." *Canadian Psychology*. Vol: 32, No: 4, Oct. 1991. 547-55.
19. Maslach C. Jackson SE. *Manual Maslach Burnout Inventory Second Edition*, Palo Alto, California; Consulting Psychologists Press. 1981.
20. Marriner A. Craigie D. "Job satisfaction and Mobility of Nursing Educators". *Nursing Research*. 26 (5). 1977, 349-360.
21. Mazur P. Lyneh MD. "Differential Impact of Administrative Organizational and Personality Factors on Teacher Burnout". *Teaching & Teacher Education*, Vol: 5, No: 4, 1989. 337-353.
22. O'Connell AB, "Sources of Conflict for Faculty Members", *Jour. of Ed.* 17 (5). 1978. 35-38.
23. Özbek K. Girgin G. "Pratisyen Hekimlerde Meslekten Tükenmişlik (Burnout) Sendromu, LV. Ulusal Halk Sağlığı Kongresi. 12-16 Eylül. 1994. 662-665.
24. Sarros JC. Sarros AM. "Predictors of Teacher Burnout", *The Jour. Of Educational Administration*. Vol: 25, No: 2, Summer 1987. 216-225.